

Ticaretin Kolaylaştırılması Mı Yoksa Trump'lı Korumacılık Mı

*Nadir ELIBOL**

ÖZET

Dünya Ticaret Örgütü'nce; Dünya Ticareti'nin daha hızlı gelişebilmesi için uluslararası ticari, kültürel ve siyasi engellerin önlenmesi ile bürokratik işlemlerin standartlaştırılması ve uyumlu hale getirilmesi için otomasyonla veri paylaşımının gerektiği düşünülmüş, gümrük işlemleri, e-ticaret, e-transit ve antrepoculuk bilgilerinin ortak veri olarak kullanılmasıyla, ticaretin kolaylaşacağı ve hızlanacağı görüşünde birleşmiştir.

2015-2016 yıllarında, dünya ticaretindeki büyümenin tahminlerin altında kalmasının genel itibarıyla, yetersiz üretimden kaynaklandığı ve terörün üretim verimliliğini düşürdüğü görülmüş; 2017 yılında ülkelerin ulusal siyaset ve ulusal ekonomik tedbirler almaya yönelmesiyle, ekonomi ve ticarette korumacılık politikaları öncelikli hale gelmiştir.

Ülkelerin; teröre ortak çözüm bulması halinde, üretimi ve ticareti arttırmanın yolunun açılabilceği, gümrük, ticaret, transit ve antrepoculuk işlemlerinin basitleştirilmesiyle de, dünya ticaretinin, dolayısıyla insanlığın refahının arttırılabileceği görülmüştür.

ABD ve İngiltere'nin korumacı mali ve ekonomik tedbirleri ile küçülen Avrupa ve daralan Çin ticaretinin dünya ticaretinin gelişmesine olumsuz etki yapacağı fark edilince, bu kez korumacılığın daraltıcı etkisini ortadan kaldırmak için ticaretin kolaylaştırılması ortak düşüncesi korumacılıkla birlikte uygulamaya alınmıştır.

Dünya Ticaret Örgütü ve Dünya Gümrük Örgütü, gelişmiş ülkelerin yönlendirmesiyle 1980 yılından itibaren küresel ticaretin serbestleştirilmesi düşüncesini amaçlamış, bu yolla kazanımların artacağı beklentisiyle, ülkelerin mevzuatlarında hızla yeni düzenlemeler yapılması yoluna gidilmiştir. Türkiye'de de askeri rejim dönemi ile akabindeki süreçte hızla bu düzenlemelere ayak uydurulması amacıyla 24 Ocak 1983 yılında serbest liberal ekonomik düzenlemeler hayata geçirilmiştir.

Öte yandan, zamanla büyük sermayenin; pazara daha kolay erişim ve daha çok satış ile insanlığın refahının arttırılmasını değil, gelişmiş ülke ve üreticilerin daha çok mal pazarlamasını ve teknolojik üretimi ile karlılığın yeni pazarlarda arttırılmasını hedeflediği görülmüştür. Küresel sermaye, gelişme

yolunda olan ülkelerde özellikle işçi maliyetleri daha düşük olduğundan, bu ülkelerde yatırımlara yönelmiş, hatta üretim sürecinin bölünmesiyle farklı ülkelerde farklı üretim parçalarının üretilmesi yolunu seçmiş, “Dışarıda Üretme” sürecini başlatmıştır. Böylece 1990’lı yıllara gelindiğinde, hammaddeye yakınlık ve emeğin ucuzluğu ile karlılığın arttığı görülmüş, ancak gelirin adil dağılımı oluşmayınca, sınıfsal farklılıkların ortaya çıktığı gözlenmiştir. Ülkeler ve halkların arasındaki sınıfsal uçurumun her geçen gün daha da artması, alt gelir gruplarının toplumsal sözleşme ve ortak kentsel yaşamın dışına doğru itilmesi, kentlerin ve sanayinin gettolarında yeni yaşam tarzlarıyla insanların gruplaştırılması durumu ortaya çıkmıştır.

Kalkınma hamlesi içindeki ülkelerde ve Türkiye’de, 1970’lerde hızlanan geçekondulaşma, 1980’lerde halkı farklı sosyal yapılaraya ayırmış, ancak bunun da halkı parçalama ve bölmeye yeterli olmadığı görülünce, etnik ve inanç farklılıkları ile insanlar ayrıştırılmaya ve gruplaştırılmaya çalışılmıştır. Küresel sermaye, özellikle daha fazla parçalanma ve ayrışma imkanını içinde bulunduran dinsel öğeleri işlemeye başlamış, bu çabalar da bölünmeyi arttırmış, bununla birlikte halkın sermayeyi düşman gibi görmeye başlamasına da neden olmuştur. Bu düşmanlığın farkına varılmadığından, 11 Eylül 2001 yılında ikiz kulelere saldırı yapılabileceği tahmin edilememiştir. Sermaye, güvenilir pazarlarda olmasına rağmen; sermayenin bulunduğu ülkelerdeki insanların güvende olmadığı, ancak bu olayla fark edilmiştir.

Gelişme yolundaki ülkelerin, yapılmış yatırımlardan dolayı hızla gelişmiş ülkelerin peşine takılması nedeniyle, bu kez gelişme yolundaki ülke mallarının ve insanının serbest dolaşımının, kontrolü, sınırlandırılması ve güvenliği düşüncesi Dünya Ticaret ve Gümrük Örgütleri’nde ifade edilmeye başlanmıştır.

ABD’nin kontrol ve güvenlik önceliğinden dolayı, ihracatı ve yerli ürün satışı hızla azalırken, daha ucuz tüketim malının ithalatı artmış, Amerikan sermayesinin ucuz maliyetli ülkelere yerleşmesine neden olmuştur. Bu gelişmelere paralel olarak ABD dahil gelişmiş ülke markalarının buralarda üretim yapması, fikri ve sınai mülkiyet hakları ve bunların korunmasını önemli bir gündem maddesi haline getirmiştir. Bu kez, markaların korunması, sahte ve taklit ürünlerle mücadele edilmesi uluslararası görüşmelerin önemli konu başlıklarından biri olmuştur. Çin, Hindistan, Malezya, Brezilya, Meksika gibi ülkeler hızla üretim hacimlerini arttırırken; yeni istihdam alanları yaratmışlar, ABD ve AB’de ise; yabancı ülkelerin bu üretimlerine ancak kontrol ve gözetim getirilebilmiştir. Kontrol ve gözetim politikalarına rağmen zorunlu olarak ucuz tüketim malının bu ülkelere girişi artmaya devam etmiştir. Ucuz eşyanın kolay tüketimi ile Amerika ve Avrupa’da işsizlik büyümüş, fakir ve gelişmemiş ülkelere benzer biçimde işsiz kitlesi çoğalmış, Avrupa ve Amerika’da sosyal adalet, gelir dağılımı ve bölüşümü ile bu sorun geçici olarak giderilmeye çalışılmışsa da; yoksul, gelişmemiş, üretim yapmayan ülkelerdeki işsizlik daha da artmıştır. Bu nedenlerle; özellikle İslam ülkelerinde, İslam’ı benimsemeyen diğer zengin ülkelere nefret oluşmasına ve artmasına zemin oluşmuştur. 11 Eylül saldırısı da yalnızca dünya siyasetinin değil, dünya ticaretinin de miladı olmuştur.

1996 yılında Dünya Ticaret Örgütü’nün Singapur’daki Bakanlar Konferansından itibaren, Dünya Ticaret ve Gümrük Örgütlerince Fransızların yol göstericiliğinde gümrükleme işlemlerinin otomasyonunun gerçekleştirilmesine, Ülkemizde de buna paralel olarak hızla, bu sisteme adapte olmaya gayret göstererek BİLGE sisteminin kurulmasına karşın, ticaretin kolaylaşmasını sağlaması hedeflenen otomasyon sistemi, 11 Eylül ile bu kez dünya ticaretinde eşyanın kontrol ve güvenliğini öne çıkarmıştır.¹

¹ T.C. Kalkınma Bakanlığı, Gümrük İşlemlerinde Bilgiye Erişim (İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü; Murat Deliçay, Haziran 2016)

Ancak, bu denetim ve güvenliğin Devletlerin Gümrük İdareleriyle yapılmasının serbest ticareti yavaşlatacağı da tahmin edildiğinden; otomasyon vasıtasıyla ortak veri paylaşımı yolu gündeme getirilmiştir. Böylece, dünya ticaretinde, siyasi görüş, dinsel temel, kültürel yapı farklılıklarının ticaretin gelişimini engelleyip yavaşlattığı bilindiğinden; ortak araç olarak bilgisayarın bu farklılıkları ticaretin önünde engel olmaktan kurtaracağı fikrinde birleşilmiştir. Bu yeni düzenin yapılandırılmasının tek ortak yolunun “bilgisayar” olduğu kabul edilmiştir.²

11 Eylül saldırısından önce Dünya Ticaret Örgütü'nün 2001 yılında 4'ncü DOHA Bakanlar Konferansında “Ticaretin Kolaylaştırılması” gündeme alınmış iken, 11 Eylül sonrasında, müzakereler ancak 2005 yılında başlayabilmiştir. Ticaretin kolaylaştırılması konusu ertelenmiş, terör olaylarından dolayı bilgisayar ile ticaretin kolaylaştırılması değil, eşya ve insanın güvenlik ve kontrolü hususu ön planda tutulmuştur. Ancak, zamanla terörün kontrol altına alındığı ve güvenliğin sağlandığı kanaatine ulaşıncaya, bilgi işlemin ortak kullanımı, ortak dil ve ortak veri olarak değerlendirilmesi, bu suretle “Gümrük, transit, lojistik işlemlerinin kolaylaştırılıp çabuklaştırılabileceği” konusu tekrar gündeme gelmiştir. Eşyanın serbestçe dolaştığı, kontrol edildiği, bilginin paylaşıldığı bu otomasyon sistemi, küresel dünya ticareti için en doğru yol olarak görülmüştür.

Ticaretin kolaylaştırılması fikri, ülkelerin ortak yararına olan, uluslararası ticarete malların hareketi için gerekli bilgilerin toplanması, sunulması, iletilmesi ve işleme konulmasını kapsayan uluslararası ticaret prosedürlerinin basitleştirilmesi ve birbiriyle uyumlaştırılması olarak geliştirilmiştir. Her ülkenin karşılıklı yararına olması amaçlanmıştır.

Bunun için, gümrüklerin modernizasyonu ortak projelerin ve kapasitelerin geliştirilmesi, ülkelerin gümrük geçiş noktaları ile yollarına ilişkin alt yapı yatırımlarının düzenlenmesi, otomasyonun kurulması hedeflenmeye başlanmıştır.

Ticaretin kolaylaştırılması için; aşağıdaki hususlara öncelik verilmiştir.

- Sınırlarda hayvan ve bitki sağlığı ile gıda ürünlerinin muayenesine ilişkin önlemler belirli ve standart kurallara uygun hale getirilmelidir.
- Eşyanın gümrüğe gelmeden yapılan beyanla işlemleri tamamlanmalı ve teslim hızlandırılmalıdır.
- Gümrüğe ödenmesi gereken vergi ve harçlar elektronik olarak tahsil edilebilmelidir.
- Belgeleri tamamlanmış bir ithalat işleminde, vergiler teminata bağlanarak, eşyanın vergiler ödenmeden teslimine imkan tanınmalıdır.
- Gümrük idareleri yasadışı ticaretle mücadelede risk analizi yapmaya teşvik edilmeli, işlemlerini Tek Pencere ile yürütmeye özendirilmelidir.
- Gümrük işlemleri sonradan kontrol yöntemine tabi olmalıdır.
- Yetkilendirilmiş yükümlüler belirlenmeli ve DTÖ kurallarına tabi olarak ticari kolaylıklardan yararlandırılmalıdır.
- Hava kargo teslim işlemleri, belirli taahhütleri veren firmalar için hızlandırılmalı ve basitleştirilmelidir.
- Sınırlarda çalışan idari birimler karşılıklı işbirliği içinde çalışmalıdır.
- Transit geçiş kuralları daha fazla serbestleştirilmeli, e-transit geliştirilmeli ve basitleştirilmelidir.³

² T.C. Kalkınma Bakanlığı, Dünya’da ve Türkiye’de Dış Ticareti Kolaylaştırmaya Yönelik Ulusal Koordinasyon Çalışmaları (İktisadi Sektörler Ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü; Murat Deliçay, Eylül 2015)

³ Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği (Resmi Gazete 10.01.13/28524)

7 Aralık 2013 tarihinde BALİ/Endonezya da düzenlenen 9'ncu Dünya Ticaret Örgütü Bakanlar Konferansı'nda "Ticaretin Kolaylaştırılması Anlaşması" imza altına alınmıştır. 9 Ocak 2017 tarihi itibarıyla 105 olan üye ülke sayısı, 26 Ocak 2017 tarihinde (Dünya Gümrük Günü) 107'ye yükselmiştir. 110 ülke sayısına ulaşıldığında anlaşmanın yürürlüğe gireceği umulmaktadır.

Türkiye'de Gümrük ve Ticaret Bakanlığı ile Ekonomi Bakanlığı Müsteşarlarının eş başkanlığında, 18 kamu kurumu ve özel sektörün katılımıyla, 3 Aralık 2016 tarihinde Başbakanlığın 2016/27 sayılı Genelgesi ile "Ticaretin Kolaylaştırılması Kurulu" oluşturularak bu uygulamaya ülkemiz de dahil edilmiştir.

Görüldüğü üzere ticaretin kolaylaştırılması gelişmiş ülkelerin ürettiği malı satması, ucuz bulunduğu ham maddeyi kolayca alması veya elde etmesi mantığını taşımaktadır. Bu ülkeler, şartlar uygun iken, ticaretin kolaylaştırılmasını savunurken; şartlar bozulduğunda kontrol ve güvenlik politikalarının uygulanması gerekliliği ortaya çıktığında ise, kolaylaştırma uygulamalarını öteleyebilmektedir. 2001 yılında DOHA toplantısında gündeme getirilen bu uygulama, 11 Eylül olaylarıyla yıllarca ertelenmiş, tehlikenin geçtiği kanaati üzerine 2005 yılında müzakere edilmeye başlanmış, ancak 2013 yılında anlaşma haline getirilmiştir. Günümüzde Irak ve Suriye savaşları sonrasında oluşan radikal dinci DAESH terör örgütünün varlığının da büyük etkisiyle 2017 yılında tekrar korumacı politikalar tercih edilmeye başlanmıştır. Yine ticaretin kolaylaştırılması uygulamaları terör bahnisiyle ertelenmiş, arka plana atılmıştır.

Bu iniş çıkışlı süreçte, 2005 yılından itibaren yeni ekonomik ve siyasi projeler geliştirilmiş, özellikle, ABD'nin tüketim toplumuna dönüşmesi, gelişmiş ülkelerin İslam dünyası pazarını kaybetmeye başlamasını sezilmesi gibi sebeplerle, bu ekonomik pazarda yönetsel siyasi değişiklikler yapılması gerektiği yönünde projeler ortaya konmuştur. Mevcut siyasal yapılanmalar demokratik görünümlü "Arap

baharı" adı altında değiştirilmiş ve bu ülkelerde iktidar boşlukları yaratılmıştır. Bu gelişmeler sonrasında Tunus, Cezayir, Libya, Mısır'da toplumsal olaylar yaratılmış, bu şekilde ekonomik pazarın korunması beklenirken; dağılan ve bozulan İslami pazarlara yönelik ekonomi politikalarında hata yapıldığı anlaşılmış, ancak, bütün bu gelişmeler, radikal terörün tırmanışına neden oluşturmuştur.

Bu ülkelerde, iktidar boşluklarından dolayı doğan radikal dini terör örgütleri, yoksul veya mutsuz insanların tek dayanağı haline dönüşmüş, bu kez, bu terör örgütleri uluslararası sermaye ve gelişmiş ülkeleri kendilerine hedef seçmişlerdir. Terör olaylarının artması sonucu, dünya ticareti daha da daralmıştır. Ticaretin kolaylaştırılmasından beklenen yarar asgari seviyeye inmiş, bunun yerine, ulusal siyasal görüşler ilgi görmeye ve cazip görünmeye başlamış, ekonomilerinde de kolaylaştırma yerine korumacılık politikaları öne çıkarılmıştır.

2011-2016 yılları arasında; küresel sermayenin kazancı arttırmak amaçlı siyasal, kültürel, dini farklılaştırma projeleri ters tepmiş ve halkların siyasal iktidarlara veya grupların diğerlerine (ötekilere) karşı mücadelesi şekline dönüşmüştür. Bastırılmaya çalışıldıkça da, her ülkede farklı büyüklük ve çapta protest grupların doğmasına yol açılmış, bastırma ve sindirme çabaları da bu grupların, terörist örgütlerine dönüşmesine zemin hazırlamıştır.

Radikal dinci DAESH terörünün tüm dünyada yarattığı rahatsızlık ve kaygılar sonucu, ticaret ve üretimin daralmasıyla, dünya ticaretinde beklenen büyüme hızı 2015 ve 2016 yıllarında düşmüş, özellikle bozulan ABD ticaret hacmine, bu kez Çin de dahil olmuştur. Avrupa Birliği ekonomisinin de stagflasyona (durgunluğa) girmesiyle, Dünya Ticaret Örgütü bu kez dünya ticaretinden daha fazla pay almak isteyen ülkeler için ticaretin, e-ticaretin veya gümrük işlemlerinin kolaylaştırılmasının yeterli olmadığını görerek, ticaretin gelişebilmesinin "üretimin mutlaka arttırılıyor olmasına" bağlı olduğunu gündeme

taşımıştır. 2015-2016 yılları arasında, dünya ticareti terör ve üretim düşüklüğü dolayısıyla zayıflamış ve buna bağlı olarak ücret seviyesi ve kazançların azalmasıyla, küresel tüketim talebi de azalmış, üretim verimliliği düşmüş, siyasal istikrarsızlıktan dolayı emtia fiyatlarının dengesi bozulmuş, savaşa dönüşen ekonomik çıkar mücadeleleri, bölgelerde jeopolitik riskler yaratmış, böylece ülkelerin büyüme beklentilerinin gerçekleştirilemeyeceği görülmüştür. 2017'de ise, yine önceki dönemlerde (2001-2003) ve (2008-2010) olduğu gibi güvenlik ve üretimde verimlilik ön plana çıkmıştır.⁴

Dünya ticaretinin amiral gemisi (%22'sine hakim) ABD'de 2016 yılı için beklenen %2,2 büyüme hızı, %1,6'ya inmiş, AB'de 2016 yılı için beklenen %2,4 büyüme hızı %1,7 düzeyinde gerçekleşmiş, ancak 2017 için tahminler %1,5 olarak belirlenmiştir. Çin'de ise 2016 yılı için büyüme hızı %7,5 olarak tahmin edilmesine karşın, yıl içinde %6,5'a revize edilmiş ve yılsonu itibarıyla %6,6 olmuştur. 2017 yılı için ise, %2 hedeflenmiştir. Öte yandan, gelişmekte olan ülkelerde büyüme hızı 2015 yılında %1,8 ve 2016 yılında %2,1 seviyesinde gerçekleşmiştir.

Ülkemizde ise, 2015 yılında %4 olan büyüme hızı 2016'da ancak %3,2 olarak gerçekleşebilmiştir. (2017'de IMF, Türkiye için büyüme hızını -düşen ülke notu ile- %2,7 olarak hesaplamıştır.) Dünya ticaret hacminde 2016'da %2,4 olarak beklenen artış %2,3 olarak gerçekleşebilmiştir.⁵

Bu konjonktürde, İngiltere kendi ekonomik dengesizliğinin sorumluluğunu AB'ne atarken, ABD'de ise sosyal sigorta ve sağlık fonlarıyla, bozulmuş sosyal denge korunmaya çalışılmıştır. Öte yandan, İngiltere Brexit ile AB'den ayrılmış, büyük işsizlik sıkıntısı

yaşayan Amerikan halkı ise, Washington yönetimini sonlandırıp, "Amerikan Halkının Yönetimi" olacağı iddiasındaki Donald Trump'a yönelmiştir. Her iki ülke, ekonomik sorunlarının çözümü için korumacılığa dönmüştür.

Obama yönetimi ile sosyal devlete doğru yönelen ABD, 12 yıl içinde yurtiçi sermaye kaybına uğramış, Çin pazarına yönelen Amerikan sermayesi ülkeyi terk etmiş, büyüme hedeflerine ulaşamamış, tasarruf ve faiz araçları önemsenmemiş, mevcut sermayeden alınan vergi ile yönetimin geliri sınırlı kalmış, Irak savaşı ve Güney Amerika, Gürcistan, Ukrayna siyasetlerine harcanan büyük paralarla ülke ekonomisi güç duruma düşmüştür. Zora düşen halkın ve sermayenin tercihi de Trump'tan yana olmuştur.

Ancak, Obama'nın Birleşmiş Milletlerde İsrail'in Filistin toprağını işgal ettiğine dair aldığı siyasi kararın (Küresel sermayenin, global elit denilen 10-15 Yahudi ailenin -Rothschild, Rockefeller, JP Morgan, Paul Worrburg, JacomSchiftvs- elinde olduğu dikkate alınmamıştır.) yanı sıra Donald Trump'ın seçim vaatleri arasında yer alan tedbirlerden gelir vergisi indirimi, alternatif asgari verginin kaldırılması, çocukların eğitimindeki masrafların vergi matrahından daha yüksek değerle düşülmesi, veraset ve intikal vergisinin kaldırılması gibi kararları küresel sermayeyi olumsuz etkilemiştir.

Trump, büyük sermayeye iki-üç noktada ilgi göstermiş, şirketlere sermaye artırım imkanı vermiş ve bunu vergi dışı tutarak cazip kılmış, şirketlerin kurumlar vergisini %35 oranından %15'e indirmiş, yurtdışındaki ABD sermayesinin ülkeye dönüşünü teşvik ederek, özellikle dünya otomotiv sektörünün kalbi olan Detroit'teki durgunluğu gidermek için,

⁴ "Orta Vadeli Mali Plan (2017-2019) Yüksek Planlama Kurulu Kararı – Karar no : 2016/26 Karar Tarihi : 23.09.2016 (Resmi Gazete Mük. 29849/06.10.2016)

⁵ "Orta Vadeli Program (2017-2019)" – Karar No: 2016/9300 Karar Tarihi: 07.09.2016 Bakanlar Kurulu Kararı (Resmi Gazete Mük. 29849/06.10.2016)

yurtdışındaki Amerikan otomotiv devlerini Detroit'e geri çağırarak (Aksi takdirde yabancı ülkelerdeki üretime ilave gümrük vergisi uygulayacağını belirtmiştir.) dünya ticaretini daraltmaya yönelik korumacı ekonomik ve mali tedbirler almıştır.

Amerikan Dolarının anavatanına dönmesiyle birlikte, uluslararası piyasalarda kıtlaşması, dolayısıyla değer kazanması ve küresel ticaretten çekilerek ödeme aracı olmaktan çıkması ticareti kolaylaştırmayacak, bilakis korumacı tedbirlerle 2017 ve sonrasında dünya ticaretini iyice daraltacak gibi görünmektedir.

Dünya Ticaret Örgütü ve Dünya Gümrük Örgütünde ağırlığı bulunan ve etkin konumdaki, ABD daha önce ticaretin kolaylaşmasına destek verirken; bu kez ulusal çıkarlarına uygun olarak, hangi maliyette olursa olsun, eksik ve yetersiz olan üretimlerini ülke içinde arttırmaya öncelik vererek, kolaylaştırma politikaları yerine (bir süre erteleyerek) korumacılığı ön plana çekmiştir. Dünya Ticaret Örgütü de 2017 yılında üretimin azaldığı bir ortamda ticaretin kolaylaştırılmasıyla kazançların ve ticaret hacminin artmayacağını görerek bu yöndeki çalışmalarını bir süre erteleyip korumacılığa göz yumacaktır. Dolayısıyla, 2011'den 2015 yılına kadar gelişen ve büyüyen dünya ticaretinde özellikle gümrük işlemlerinin kolaylaştırılması ile ticaret hacminin ve kazancın artırılması hedeflenirken ve artacağı da tahmin edilirken; 2015 ve 2016 yılında küçülen dünya ticaret hacminin nedeninin, üretimdeki düşüş olduğu anlaşıldığından, özellikle, 2017 yılından itibaren üretimi olmayan ülkeler için, üretimi arttırmaya yönelik korumacı ekonomik tedbirlerle birlikte, ticaretin kolaylaştırılması görüşünün ikinci plana düşmesine de razı olunacaktır.⁶

Ülkemizde de, küresel gelişmelere paralel olarak, gümrük işlemlerine ilişkin süreçlerde ve gümrük idarelerindeki tüm olumlu gelişmelere (bilgisayar sisteminde gelişmeler, tek pencere sisteminde 18 kurum ve kuruluşa ulaşma, transitte ve e-tır'da ilerleme, yeni sınır kapıları, gümrükler arası ortak veri kullanmada alınan yola) karşın; üretim hacmimiz düşmüş, ihracatımız 2015 yılında %8,7 ve 2016 yılında %14,4 oranında düşüş göstermiş, ithalatımız ise, hareketli döviz kurları nedeniyle daha düşük oranda artmıştır. Bu durum, dış ticaret açığını azaltma veya kapatma imkanı vermekte ise de; dış ticaret hacminin muhtemelen 2017'de daha da daralabileceği tahmin edilmektedir.⁷

OPEC üyesi Orta ve Güney Amerika ülkeleri ile İran ve Sovyetler Birliği'nin siyasi ve ekonomik olarak zayıflatılması amaçlı petrol fiyatlarının 120.-\$/varillerden 2014 yılından başlayarak düşürülmesi, 2015 yılında 30-35.-\$/varile inmesi, dünya ticaretini arttırmış, 2016 yılında 50-55.-\$/varil düzeyine az da olsa yükselmesi, bu kez enerjiye bağımlı gelişmiş ülkelerin üretim maliyetini olumsuz yönde etkileyerek dünya ticaretinin 2016 yılında tekrar daralmasına yol açmıştır. 2017 yılında OPEC'in ortak kararı ile, bu kez 55-65.-\$/varil seviyesinde oluşacak fiyatlarla, ekonomik güçlüğü rağmen Sovyetler Birliği, Venezuela, Kolombiya, Libya, Mısır, Suriye, Irak dünya ticaretine tekrar dahil olabileceklerdir. Ancak Avrupa ülkeleri ile Türkiye, Çin, Hindistan, Brezilya gibi ülkelerin enerji ithalatlarının, dolayısıyla buna bağlı üretimlerinin ve ihracatlarının daha da güçleşeceği tahmini doğrulanmaktadır. Ülkemizin 2016 yılında 27,5 milyar \$ olan enerji ithalatının, 2017 yılında 32 milyar \$ olacağı tahmini de kolayca doğrulanabilmektedir.

⁶ Ersan Öz – <http://www.dunya.com/kose-yazisi/trump-ve-vergi-plani/340050>

⁷ Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kontrol ve Risk Analiz Genel Müdürlüğü'nün Aylık Dış Ticaret Verileri

- ABD'nin dış ticaret açığı vermeye başlamasından dolayı 2017'de sermayeyi ülkeye çağırması ile Doların güçlenecek olması, FED'in kararlarının zayıflayan iç talep, Trump ile alınacak korumacı önlemler sonucunda 2016'da ertelenen altı adet faiz artırım toplantısının yeni başkan ve yeni yönetimle 2017 yılının ilk yarısında faiz artırımını yönünde gerçekleşecek olması, Çin'in üretim artışı ile dış ticaret fazlası verme sürecini 2016'da kaybetmesi, Davos'ta "üretim olursa, rekabet olur" teziyle küresel ticarete daha fazla dahil olma çabasına rağmen ekonomisinin yavaşlaması, AB Bölgesinde İngiltere'nin Brexit kararı, kemer sıkma politikaları, mülteci sorunu sebepleriyle ekonominin durgunlaşması, OPEC'in petrol fiyatları üzerindeki artış yönünde karar alması, Türkiye gibi pek çok ülkeyi küresel ticarete olumsuz etkileyeceğinden,
- Ülkemizde büyüme oranı 2015 yılında %4 seviyesinde beklenirken; sabit sermaye yatırımı %3,9 olmuş, 2016'da da %3,2 büyüme beklentisine karşın özel sektör sabit sermaye yatırımları maalesef %0,1 düzeyinde gerçekleşebilmiştir. Keza 2015-2016 yılları arasında, göçmenlere yönelik 12 ila 15 Milyar Dolar seviyesine ulaşan insani yardımın, 2017 yılı içerisinde daha da artacak olmasının, bütçede kamu harcamalarında meydana getirebileceği daralma nedeniyle, 2017 yılında yeni veya ilave yatırım yapılamayacağından,
- Ticaretin daraldığı ve düşmeye devam ettiği küresel ekonomide, ekonomik gücün Atlantik'ten Avrasya'ya kayması, yeni siyasi güçlerin oluşmasıyla Çin, ABD ve AB gibi ülkelerde korumacı önlemlerin ön plana çıkması, Ülkemizin

bütçesinde ise, kamu harcamalarında kısıtlama yapılması, tasarrufa gidilmesi, 2016'da Devlet İstatistik Kurumu'nca %17 olarak açıklanan tasarruf oranının, 2017 bütçesinde %24 olarak hedeflenmesi ve Merkez Bankası'nca Türk Lirasına yönelik öngörülen sıkı para politikasının, 2017 yılında bütçe ve cari işlemlerde dengesizlik yaratabilecek olması, küresel sermayenin hareketliliği (TL'de sıkı para politikası) gibi sebeplerle borçlanmadan (kredi kullanımından) ve yatırımdan kaçınılacağından,⁸

- Enflasyonun 2017'de %8,5-9 oranına yükseleceği hesaplandığından, maliyet enflasyonunun ise 2017 yılında yükseleceği ve fiyatların artacağı tahmin edildiğinden; (ihracatımızın %65'i ithalata bağlı olduğundan) fiyat artışları nedeniyle ihracatımız daha güç duruma düşeceğinden,
- 2017 yılı Bütçesinde serbest ekonomide ithalatın %4,5 artışı ve ihracatın ise %6,7 düşüşü öngörüldüğünden,⁹

Ülkemizde 2017 yılında üretim artışı yapılamayacağı, dolayısıyla basitleştirilmiş gümrük işlemlerinden ve ticaretin kolaylaştırılmasından beklenen yararın da ülkemiz için de yeterince sağlanamayacağı kolaylıkla düşünülebilir.

Birleşmiş Milletlerin; Avrupa'nın mamul eşyasının Asya'ya taşınması, Asya'nın ham maddesinin Avrupa'ya getirebilmesini amaçlayan TRACECA Projesi'nin kilit ülkesi olan Türkiye'de Lojistik Merkezlerin hızla oluşturulması, liman ve demir yollarının yeniden ıslahı, gümrük antrepolarının Rotterdam veya Singapur benzeri organize antrepo bölgelerinde toplanarak organize edilmesi sonucu, antrepoculuğun nitelik ve niceliğinin artırılmasıyla 2016 yılında

⁸ T.C. Kalkınma Bakanlığı, Türkiye'nin İhracat Potansiyelinin Artırılması Kapsamında, Çin'in İhracat Politikalarının Değerlendirilmesi, (Ekonomik Modeller ve Stratejik Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Cesim Çelik; Nisan 2016)

⁹ 2017 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu – Kanun no:6767 Kabul Tarihi:16.12.2016 (Resmi Gazete Mük. 29928-24.12.2016)

Davos'ta Çin Halk Cumhuriyeti'nin de büyük destek verdiği "Demir İpekyolu" projesinin 2017 yılında geliştirilmesi ve Avrasya transit ticaretinin kolaylaştırılmasının hedef alınması; ülkemiz için fevkalade yararlı olacak, ayrıca ticaretin kolaylaştırılması anlaşmasından alabileceği en yüksek paya ulaşabilecektir.¹⁰

Önümüzdeki yıllarda, her ne kadar ticaretin kolaylaştırılması korumacı tedbirlerle daraltılacak ve engellenecek gibi görünse de; gelişen yeni gümrük rejimleriyle ve basitleştirilen gümrük işlemleriyle dünya ticareti yeniden hayat bulacaktır.

2017 ve sonrasında üretim sürecinin farklı ülkelerde farklı ortam ve tekniklerle parçalanması ve bölünmesi, bunların başka bir ortamda bir araya getirilmesiyle, ticaretin kolaylaştırılması adına "Dışarıda Üretim" (Hariçte işleme rejimi) olgusunun büyük gelişim gösterecektir.

Ayrıca, ülkelerin korumacı önlemlerine rağmen, ticaretin kolaylaştırılması, ülkelerin rekabetçi üstünlüklerini ortaya çıkaracak ve ticaretin artmasına ve tarife dışı engellerin azalmasına neden olacaktır.

Gümrük ve Ticaret Bakanlığı'nın, 2017 yılı ile takip eden yıllar içinde üretimin arttırılması, ticaret ve sanayi sektörüne ağırlık verilmesi yönünde (ekonomi politikasının oluşturulmasında) ABD ve İngiltere'nin yaptığı gibi, çok tüketmeden, çok borçlanmadan, tasarrufu çoğaltarak ulusal üretimi arttırmak için ulusal sınırlar içinde yerli veya yabancı üreticiyi korumaya yönelik teşvik çalışmaları yapmaya geç kalmadan başlanması gerekli hatta zorunlu gibi görünmektedir.

"Ticaretin kolaylaştırılmasından kazançlı çıkabilmek ancak üretimin arttırılması, antrepoculuk ve transi-

tin geliştirilmesi ile mümkündür." Dolayısıyla öncelik transit ticaret, lojistik merkez organizasyonları, antrepoculuk ve üretimin arttırılması ve bunlarla birlikte ve bunlar için ticaretin kolaylaştırılması politikalarının sürdürülmesi, ülkemizin 2017 yılında ekonomik hedefi olmalıdır.

Kaynakça

1. T.C. Kalkınma Bakanlığı, Dünya'da ve Türkiye'de Dış Ticareti Kolaylaştırmaya Yönelik Ulusal Koordinasyon Çalışmaları (İktisadi Sektörler Ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü; Murat Deliçay, Eylül 2015)
2. T.C. Kalkınma Bakanlığı, Gümrük İşlemlerinde Bilgiye Erişim (İktisadi Sektörler ve Koordinasyon Genel Müdürlüğü; Murat Deliçay, Haziran 2016)
3. 2017 Yılı Merkezi Yönetim Bütçe Kanunu – Kanun no:6767 Kabul Tarihi : 16.12.2016 (Resmi Gazete Mük. 29928-24.12.2016)
4. "Orta Vadeli Mali Plan (2017-2019) Yüksek Planlama Kurulu Kararı – Karar no : 2016/26 Karar Tarihi : 23.09.2016 (Resmi Gazete Mük. 29849/06.10.2016)
5. "Orta Vadeli Program (2017-2019)" – Karar No: 2016/9300 Karar Tarihi : 07.09.2016 Bakanlar Kurulu Kararı (Resmi Gazete Mük. 29849/06.10.2016)
6. Gümrük İşlemlerinin Kolaylaştırılması Yönetmeliği (Resmi Gazete 10.01.13/28524)
7. Gümrük ve Ticaret Bakanlığı Kontrol ve Risk Analiz Genel Müdürlüğü'nün Aylık Dış Ticaret Verileri
8. Ersan Öz – <http://www.dunya.com/kose-yazisi/trump-ve-vergi-plani/340050>
9. Remzi Akçin, Ankara Lojistik Üssü "Dış Ticarete Lojistik" panel sunumu, 2 Mayıs 2015 (39 sf)
10. Çetin Nuhoğlu, Ankara Lojistik Üssü "Dış Ticarete Lojistik" panel sunumu, 2 Mayıs 2015 (32 sf)
11. Nadir Elibol, Zafer Kalkınma Ajansı "Kütahya-Alayunt Lojistik İhtisas Organize Sanayi Bölgesi" fizibilitesi 12.12.2011 (239 sf)
12. T.C. Kalkınma Bakanlığı, Türkiye'nin İhracat Potansiyelinin Arttırılması Kapsamında, Çin'in İhracat Politikalarının Değerlendirilmesi, (Ekonomik Modeller ve Stratejik Araştırmalar Genel Müdürlüğü, Cesim Çelik; Nisan 2016)

¹⁰ Remzi Akçin, Ankara Lojistik Üssü "Dış Ticarete Lojistik" panel sunumu, 2 Mayıs 2015 (39 sf.)

Çetin Nuhoğlu, Ankara Lojistik Üssü "Dış Ticarete Lojistik" panel sunumu, 2 Mayıs 2015 (32 sf.)

Nadir Elibol, Zafer Kalkınma Ajansı "Kütahya-Alayunt Lojistik İhtisas Organize Sanayi Bölgesi" fizibilitesi 12.12.2011 (239 sf.)